Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANAS KOKOTES [*JULIANE KOKOTT*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2020. gada 19. martā [1]

Lieta C-81/19

NG,
OH
pret
SC Banca Transilvania SA

(*Curtea de Apel Cluj* (Klužas apelācijas tiesa, Rumānija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patērētāju tiesību aizsardzība – Direktīva 93/13/EEK – Negodīgi noteikumi patērētāju līgumos – Aizdevums ārvalstu valūtā – Noteikums par valūtas maiņas kursu – 1. panta 2. punkts – Līguma noteikums, kurā ir izteikts tiesību aktos paredzēts vispārējs princips – 6. panta 1. punkts – Tiesiskās sekas – Negodīgā noteikuma svītrošana – Līguma nesaglabāšana bez negodīgā noteikuma – Valsts tiesas pilnvaras

I. Ievads

1. Šīs prejudiciālā nolēmuma tiesvedības primārais mērķis ir patērētāju aizsardzība pret negodīgiem noteikumiem ārvalstu valūtu aizdevumu līgumos.

2. Pamatlietā aplūkotais strīdīgais noteikums prasītājiem tajā uzliek pienākumu Šveices frankos izteikto aizdevumu atmaksāt šajā valūtā. Tomēr, strauji krītoties Rumānijas lejas, valūtas, kurā prasītāji gūst ienākumus, vērtībai, atmaksājamā summa gadu gaitā kopš aizdevuma līguma noslēgšanas ir gandrīz dubultojusies.

3. Iesniedzot lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, vairs netiek prasīta skaidra atbilde uz principiālo jautājumu, vai patērētājiem izsniegti aizdevumi ārvalstu valūtā vispār var tikt uzskatīti par saderīgiem ar Savienības tiesībām. Pat ja līdzšinējā Tiesas judikatūra norāda uz to, ka ar šāda veida aizdevuma līgumiem patērētājam nevar automātiski likt uzņemties valūtas maiņas kursa risku, no tās izriet arī, ka šī prakse pati par sevi nav pretrunā Savienības tiesībām [2]. Saskaņā ar to izšķiroši ir, vai patērētājs vienkāršā, skaidri saprotamā valodā tika informēts par šo risku [3].

1 Oriģinālvaloda – vācu.

2 Šis principiālais jautājums tika noskaidrots ar 2017. gada 20. septembra spriedumu *Andriciuc* u.c. (C-186/16, EU:C:2017:703, 41. punkts), šajā nozīmē skat. arī ģenerāladvokāta N. Vāla [*N. Wahl*] secinājumus lietā *Andriciuc* u.c. (C-186/16, EU:C:2017:313, 2. punkts).

3 Skat. spriedumus, 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler* un *Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282, 40. un 41. punkts), 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c. (C-186/16, EU:C:2017:703, 41. punkts), 2018. gada 20. septembris, *OTP Bank* un *OTP Faktoring* (C-51/17, EU:C:2018:750, 68. punkts), 2019. gada 14. marts, *Dunai* (C-118/17, EU:C:2019:207, 48. punkts). Tas ir otrā prejudiciālā jautājuma priekšmets.

4. Galvenais jautājums šajā lietā drīzāk ir par to, kādi secinājumi attiecīgi būtu jāizdara valsts tiesai, atzīstot noteikumu par valūtas maiņas kursa risku par negodīgu. Tas tādēļ, ka, iesniedzējtiesas ieskatā, visas līdzšinējā judikatūrā norādītās negodīguma tiesiskās sekas patērētājam rada nesamērīgi nelabvēlīgus apstākļus. Līdzīgas juridiskās problēmas iesniedzējtiesām jārisina trijās citās lietās, kuras tās pašlaik izskata [4].

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

5. Izskatāmajā lietā atbilstošās Savienības tiesību normas ir Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (turpmāk tekstā – "Direktīva 93/13") [5].

6. Direktīvas 93/13 divpadsmitajā un trīspadsmitajā apsvērumā ir teikts:

"[(12)] tā kā tomēr valstu tiesību akti, kādi tie ir pašlaik, ļauj paredzēt tikai daļēju saskaņošanu; tā kā jo īpaši šī direktīva aptver tikai tos līguma noteikumus, par kuriem nav atsevišķas vienošanās; tā kā dalībvalstīm būtu jādod iespēja, pienācīgi ņemot vērā Līgumu, piešķirt patērētājiem augstāku aizsardzības līmeni ar valsts noteikumiem, kas ir stingrāki nekā šī direktīva;

[(13)] tā kā tiek uzskatīts, ka dalībvalstu likumi vai noteikumi, kas tieši vai netieši nosaka patērētāju līgumu noteikumus, nesatur negodīgus noteikumus; tā kā tādēļ neliekas vajadzīgi attiecināt uz šo direktīvu noteikumus, kas ietver obligātas tiesību normas un to starptautisko konvenciju principus vai noteikumus, kam ir pievienojušās dalībvalstis vai Kopiena; tā kā šajā sakarībā vārdi "obligātas tiesību normas" 1. panta 2. punktā ietver arī noteikumus, kas, saskaņā ar tiesību aktiem, attiecas uz līgumslēdzējām pusēm, ar nosacījumu, ka nav noteikta cita kārtība."

7. Direktīvas 93/13 1. panta 2. punktā ir paredzēts šāds tiesiskais regulējums:

"Šī direktīva neattiecas uz līguma noteikumiem, kas ietver obligātas tiesību normas un to starptautisko konvenciju principus vai noteikumus, kam ir pievienojušās dalībvalstis vai Kopiena, īpaši transporta jomā."

8. Šīs direktīvas 3. panta 1. punktā ir noteikts:

"Līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības, tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam."

9. Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktā ir noteikts:

"Noteikumu negodīguma novērtējums neattiecas ne uz līguma galvenā priekšmeta definīciju, ne arī ar cenas un atlīdzības atbilstīgumu pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas, ciktāl šie noteikumi ir vienkāršā, skaidri saprotamā valodā."

4 Skat. ģenerāladvokāta M. Špunara [*M. Szpunar*] secinājumus lietā *Gómez del Moral Guasch* (C-125/18, EU:C:2019:695), kā arī lietas C-269/19 *Banca B.* (OV 2019, C 238, 7. lpp.) un C-346/19 *Credit Europe Ipotecar IFN* un *Credit Europe Bank* (OV 2019, C 288, 19. lpp.).

5 OV 1993, L 95, 29. lpp.

10. Tās pašas direktīvas 6. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un ka līgums pie tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem."

11. Direktīvas 93/13 7. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Dalībvalstis nodrošina, ka patērētāju un konkurentu interesēs pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos."

B. Valsts tiesību akti

12. Izskatāmajā lietā būtiski valsts tiesību akti ir Rumānijas *Codul civil* (Civilkodekss) un *Codul comercial* (Komerckodekss) redakcijā, kas bija spēkā līguma noslēgšanas brīdī.

13. Civilkodeksa 1578. pantā, kurā bija nostiprināts nominālās vērtības princips, bija noteikts:

"No naudas aizdevuma izrietošās saistības vienmēr ir tikai līgumā noteiktā summa. Ja pirms maksājuma termiņa beigām notiek valūtu cenas pieaugums vai samazinājums, parādniekam ir jāatdod aizņemtā summa, un viņam ir pienākums to atdot tikai tajā valūtā, kas valstī ir apgrozībā maksāšanas brīdī."

14. Komerckodeksa 41. pants noteica:

"Ja līgumā norādītajai valūtai valstī nav likumiskā vai komerciālā maiņas kursa un kad kursu nav noteikušas pašas līguma puses, maksājumu var veikt valsts valūtā pēc maiņas kursa, kas ir spēkā maksājuma termiņa dienā un maksājuma vietā, un, ja šajā vietā maiņas kursa nav, saskaņā ar maiņas kursu tuvākajos tirgos, izņemot gadījumu, kad līgums satur "efektīvo" noteikumu vai citu līdzīgu noteikumu."

III. Lietas apstākļi un tiesvedība pamatlietā

15. Iesniedzējtiesa ir konstatējusi, ka prasītāji pamatlietā 2006. gada 31. martā kā patērētāji noslēdza līgumu ar *SC Volksbank România SA* (vēlāk – *Banca Transilvani*a) par aizdevumu 90 000 Rumānijas leju (RON) apmērā.

16. 2006. gada 31. marta līguma refinansēšanai 2008. gada 15. oktobrī puses noslēdza otru aizdevuma līgumu. Tā priekšmets bija aizdevums ārvalstu valūtā 65 000 Šveices franku (CHF) apmērā. Tas atbilda apm. 159 126 RON vai apm. 33 488 EUR [6]. Prasītāji savus ienākumus gūst Rumānijas lejās.

17. Otrā aizdevuma līguma vispārīgo darījuma noteikumu 4. sadaļas 1. punktā bija paredzēts, ka "ikviens maksājums [..] tiks veikts aizdevuma valūtā, izņemot gadījumus, kas konkrēti norādīti speciālajos noteikumos vai vispārīgajos noteikumos" (turpmāk tekstā – "strīdīgais noteikums").

18. Laika posmā no 2008. gada oktobrim līdz 2017. gada aprīlim krītoties lejas vērtībai un pieaugot Šveices franka vērtībai, atmaksājamā summa palielinājās par 117 760 RON (apm. 24 772 EUR).

6 Valūtas maiņas kurss 2008. gada 31. martā, līguma parakstīšanas dienā.

19. Pēc tam prasītāji cēla prasību *Tribunalul Specializat Cluj* (Kložas Specializētā tiesa, Rumānija). Viņi apgalvo, ka banka neesot pienācīgi ievērojusi savus informēšanas pienākumus attiecībā uz valūtas maiņas kursa risku. Turklāt, uzņemoties šo risku, tiem rodoties nesamērīgi nelabvēlīgi apstākļi. Tādēļ tie būtībā lūdz iesaldēt valūtas maiņas kursu līguma slēgšanas brīdī.

20. Atbildētāja iebilst, ka strīdīgais noteikums pamatojoties uz Civilkodeksa 1578. pantā nostiprināto nominālās vērtības principu un tādēļ neesot pamata pārbaudīt tā negodīgumu saskaņā ar Direktīvas 93/13 1. panta 2. punktu.

21. Pirmās instances tiesa prasību noraidīja. Tā gan uzskatīja, ka esot jāveic strīdīgā noteikuma satura pārbaude. Tomēr banka esot pienācīgi ievērojusi savus informēšanas pienākumus. Ievērojamās valūtas kursa svārstības tā gan neesot varējusi iepriekš paredzēt.

22. Tagad, pamatojoties uz abu pušu iesniegto apelācijas sūdzību, strīdu izskata iesniedzējtiesa, *Curtea de Apel Cluj* (Kložas apelācijas tiesa). Šī tiesa šaubās par Direktīvas 93/13 interpretāciju saistībā ar tās piemērošanas jomu, pārdevēju vai piegādātāju informēšanas pienākumiem un tiesiskajām sekām, kas izriet no iespējama attiecīgā noteikuma negodīguma.

IV. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu un tiesvedība Tiesā

23. Ar 2018. gada 27. decembra lēmumu, kas Tiesā iesniegts 2019. gada 1. februārī, *Curtea de Apel Cluj* (Kložas apelācijas tiesa) atbilstoši LESD 267. pantam uzdeva Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Direktīvas 93/13/EEK 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj, ka no negodīguma viedokļa tiek analizēts līguma noteikums, kurā ir pārņemta dispozitīva tiesību norma, no kuras līguma puses varēja atkāpties, bet no kuras tās konkrēti nav atkāpušās, jo par to nav nekādas vienošanās, kā tas notika konkrētajā analizētajā gadījumā attiecībā uz noteikumu, saskaņā ar kuru aizdevums ir jāatmaksā tajā pašā ārvalstu valūtā, kādā tas ir piešķirts?

2) Vai apstākļos, kuros, piešķirot aizdevumu ārvalstu valūtā, patērētājs nav ticis iepazīstināts ar attiecīgajiem aprēķiniem/prognozēm par finansiālo ietekmi, kāda iespējamām valūtas maiņas kursa svārstībām būs uz kopējām no naudas aizdevuma izrietošajām saistībām, var pamatoti apgalvot, ka šāds noteikums par maiņas riska pilnīgu uzņemšanos no patērētāja puses (atbilstoši nominālās vērtības principam) ir skaidrs un saprotams un ka profesionālis/banka ir labticīgi pildījuši savu informēšanas pienākumu attiecībā pret otru līguma pusi apstākļos, kad Rumānijas Valsts bankas noteiktais augstākais pieļaujamais patērētāju parādsaistību līmenis ir aprēķināts, ievērojot aizdevuma piešķiršanas dienā spēkā esošo maiņas kursu?

3) Vai Direktīva 93/13/EEK un par to izstrādātā judikatūra, kā arī efektivitātes princips nepieļauj to, ka pēc tam, kad noteikums par valūtas maiņas kursa riska uzņemšanos ir atzīts par negodīgu, līgums paliek spēkā negrozītā veidā? Kāds ir iespējamais grozījums, lai nepiemērotu negodīgo noteikumu un ievērotu efektivitātes principu?"

24. Prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā Tiesā rakstveida apsvērumus iesniedza prasītāji, Vācijas Federatīvā Republika, Rumānija un Eiropas Komisija. 2020. gada 6. februāra tiesas sēdē piedalījās prasītāji un atbildētāja pamatlietā, Rumānija un Eiropas Komisija.

V. Juridiskais vērtējums

25. Trīs prejudiciālie jautājumi attiecas uz trim secīgiem pārbaudes soļiem, ko veic dalībvalsts tiesa, kontrolējot iepriekš formulētu līguma noteikumu saturu saskaņā ar Direktīvu 93/13.

26. Pirmais prejudiciālais jautājums attiecas uz Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas atvēršanu (A daļa).

27. Turklāt iesniedzējtiesa jautā, vai strīdīgais noteikums ir formulēts vienkāršā, skaidri saprotamā valodā atbilstoši direktīvas 4. panta 2. punktam. Tā kā Tiesa šīs pārbaudes veikšanai lietās *Andriciuc*[7] un *Lupean*[8] jau ir izstrādājusi mērauklu attiecībā uz noteikumiem, kas ļoti līdzinās strīdīgajam noteikumam, šeit var aprobežoties ar īsu norādi uz pastāvošo judikatūru (B daļa).

28. Tādēļ lietas galvenais jautājums ir tiesiskās sekas, kas rodas, attiecīgi atzīstot strīdīgo noteikumu par negodīgu (C daļa).

A. Par Direktīvas 93/13 piemērošanas jomu (pirmais prejudiciālais jautājums)

29. Uzdodot pirmo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai attiecībā uz līguma noteikumu, kas izsaka vispārēju, likumā nostiprinātu principu, ir piemērojami Direktīvas 93/13 noteikumi.

30. Saskaņā ar Direktīvas 93/13 1. panta 2. punktu no tās piemērošanas jomas būtībā ir izslēgti līguma noteikumi, kas "ietver" "obligātas" tiesību normas. Iesniedzējtiesa, kas šajā ziņā vienpersoniski atbild par faktu vērtējumu[9], ir konstatējusi, ka strīdīgais noteikums izsaka Civilkodeksa 1578. pantā nostiprināto nominālās vērtības principu.

31. Tādēļ tai ir šaubas par direktīvas piemērošanas jomas atvēršanu.

1. Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkta formulējums

32. Iesniedzējtiesa tādējādi saskata problēmu it īpaši tajā apstāklī, ka Civilkodeksa 1578. pants nav imperatīva tiesību norma un tādēļ nevarētu tikt uzskatīta par "obligātu" Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkta izpratnē. Šajā ziņā tā norāda uz neskaidrībām direktīvas rumāņu valodas versijā. Proti, kamēr vācu valodas versijā ir izmantots jēdziens "*bindend*", kas var aptvert gan imperatīvās, gan dispozitīvās tiesību normas, šķiet, ka ar rumāņu valodas versijā izmantoto jēdzienu "*obligatorii*" tiek apzīmētas tikai imperatīvās tiesību normas.

33. Tomēr no direktīvas kopējā konteksta viennozīmīgi izriet, ka jēdziens "obligāts" neattiecas uz tradicionālo civiltiesību jomas nošķirumu starp imperatīviem (tātad "obligātiem") un dispozitīviem (tātad "brīvprātīgiem") noteikumiem. Šajā sakarā ir jānorāda uz to, ka Direktīvā 93/13 izmantotajiem jēdzieniem piemīt Savienības tiesību raksturs un līdz ar to tie jāinterpretē autonomi[10]. Tādējādi, interpretējot šī jēdziena lietojumu Direktīvas 93/13 1. panta 2. punktā, jēdziena "*obligatorii*" nozīme Rumānijas tiesībās nav izšķiroša. Turklāt saskaņā ar direktīvas trīspadsmito apsvērumu šis jēdziens aptver arī visus noteikumus, kas ir dispozitīvi un tādējādi saskaņā ar tiesību aktiem attiecas uz līgumslēdzējām pusēm, ja vien nav noteikta cita kārtība[11].

7 Spriedums, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c. (C-186/16, EU:C:2017:703).

8 Rīkojums, 2018. gada 22. februāris (C-119/17, nav publicēts, EU:C:2018:103).

9 Skat. spriedumu, 2019. gada 3. aprīlis, *Aqua Med* (C-266/18, EU:C:2019:282, 32. punkts un tajā minētā judikatūra).

10 Spriedumi, 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler* un *Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282, 37. punkts), un 2015. gada 26. februāris, *Matei* (C-143/13, EU:C:2015:127, 50. punkts).

11 Spriedums, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c. (C-186/16, EU:C:2017:703, 29. punkts).

34. Turklāt, atbildot uz prejudiciālo jautājumu, nav nozīmes tam, ka, pusēm slēdzot līgumu, faktiski netika piedāvāta iespēja atkāpties no regulējuma. Šis apstāklis ir nosacījums Direktīvas 93/13 piemērojamībai un nevis kritērijs tās izslēgšanai. Pretējā gadījumā jau nebūtu runa par līguma noteikumu Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkta izpratnē. Proti, šī norma paredz, ka par attiecīgo noteikumu "nebija atsevišķas apspriešanās".

35. Līdz ar to jākonstatē, ka arī dispozitīvi tiesību akti, kā, piemēram, Civilkodeksa 1578. pants, principā var būt "obligātas" tiesību normas Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkta izpratnē.

2. Direktīvas 93/13 1. panta 2. punktā noteiktās izslēgšanas no piemērošanas jomas jēga un mērķis

36. Katrā ziņā no tā vēl neizriet, ka tāds līguma noteikums kā strīdīgais noteikums pamatlietā neietilpst direktīvas piemērošanas jomā.

37. Tieši pretēji, izvērtējot jautājumu, vai jāveic līguma noteikuma satura pārbaude atbilstoši Direktīvas 93/13 1. panta 2. punktam, Tiesa pastāvīgajā judikatūrā izmanto arī teleoloģisku pieeju.

38. Proti, saskaņā ar judikatūru izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas ir pamatota, vadoties no uzskata, ka valsts likumdevējs jau ir noteicis līdzsvarotu noteiktu līgumu pušu tiesību un pienākumu regulējumu un tādēļ likuma normas parasti negodīgus noteikumus nesatur [12].

39. Manuprāt, tam pamatā nav vienīgi ideja par to, ka noteikuma negodīguma pārbaude šādos gadījumos nebūtu vajadzīga. Drīzāk tādā veidā arī ir paredzēts nepieļaut iejaukšanos dalībvalstu kompetences jomā. Tas tādēļ, ka saskaņā ar Direktīvas 93/13 divpadsmito apsvērumu tās uzdevums nav valsts civiltiesību saskaņošana attiecībā uz nelikumīgiem darījumiem. Šī iemesla dēļ arī saskaņā ar Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktu noteikuma satura pārbaudei nevar pakļaut ne līguma galvenā priekšmeta definīciju, ne arī cenas un kvalitātes atbilstīgumu. Tas tādēļ, ka šos jautājumus valsts likumdevējs parasti regulē civiltiesību normās par tiesiskiem darījumiem, kas nav spēkā to satura dēļ.

40. Tas gan var radīt situāciju, kad līguma noteikumus, kurus saskaņā ar Direktīvas 93/13 3. pantu varētu uzskatīt par negodīgiem, nav iespējams apstrīdēt, jo valsts likumdevējs skaidri atļāvis šādu noteikumu iekļaušanu patērētāju līgumos. Tomēr galu galā tam pamatā ir jautājums, vai Savienības līmenī nebūtu vēlams ierobežot vai pat aizliegt aizdevumus patērētājiem ārvalstu valūtā. Tomēr Savienības tiesībās, kādas tās ir pašlaik, katrā ziņā tas nav paredzēts [13].

41. Tomēr Tiesa ir atzinusi – pieņēmums, ka likumdevējs ar likuma normām var panākt atbilstošu interešu līdzsvarošanu konkrētajās līgumattiecībās, ir prezumpcija [14]. Šāda prezumpcija principā ir atspēkojama [15].

42. Līdz ar to satura pārbaudei nevar pakļaut vienīgi tādus līguma noteikumus, kas pamatojas uz likuma normām, kuras ir izstrādātas īpaši attiecīgajam līguma veidam vai kuras tam ir piemērojamas, pamatojoties uz tiesību normā iekļautu norādi. Tas tādēļ, ka atbilstošu interešu līdzsvarošanu valsts likumdevējs varēja panākt tikai tiktāl, ciktāl tam bija zināma pušu attiecību specifika [16].

12 Spriedumi, 2013. gada 21. marts, *RWE Vertrieb* (C-92/11, EU:C:2013:180, 28. punkts), un 2019. gada 3. aprīlis, *Aqua Med* (C-266/18, EU:C:2019:282, 33. punkts). Skat. arī direktīvas trīspadsmito apsvērumu.

13 To it īpaši apliecina Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/17/ES (2014. gada 4. februāris) par patērētāju kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa nekustamo īpašumu esamība, kuras 23. pantā ir ietverts regulējums par patērētāju minimālo aizsardzības līmeni, slēdzot aizdevumu līgumus ārvalstu valūtā, kas jātransponē dalībvalstīs. Šī direktīva *ratione temporis* nav piemērojama pamatlietā.

14 Spriedums, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819, 61. punkts).

15 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2013. gada 21. marts, *RWE Vertrieb* (C-92/11, EU:C:2013:180, 27. un 28. punkts), un 2019. gada 3. aprīlis, *Aqua Med* (C-266/18, EU:C:2019:282, 36. punkts).

16 Skat. spriedumu, 2013. gada 21. marts, *RWE Vertrieb* (C-92/11, EU:C:2013:180, 27. un 29. punkts).

43. Tāpat Tiesa ir atzinusi, ka vispārēja rakstura tiesību normu gadījumā automātiski nav spēkā prezumpcija, ka likumdevējs ir veicis īpašu kontroli attiecībā uz šī līdzsvara nodrošināšanu [17].

44. Netieši gan valsts tiesību normas regulējuma saturs šādā veidā tiek pakļauts negodīguma pārbaudei. Šajā apstāklī tomēr nav saskatāma nelikumīga iejaukšanās dalībvalstu kompetences jomā, jo attiecīgā tiesību norma joprojām var tikt piemērota citās tās piemērošanas jomās. Tas tādēļ, ka Direktīvas 93/13 vērtējumi ir spēkā vienīgi attiecībā uz patērētāju līgumiem.

45. Šajā kontekstā iesniedzējtiesas ziņā ir pārbaudīt, vai ar Civilkodeksa 1578. pantu likumdevējs ir vēlējies radīt atbilstošu interešu līdzsvaru starp komersantiem un patērētājiem.

46. Šajā ziņā jānorāda – Rumānijas valdība tiesas sēdē uzsvēra, ka šī tiesību norma nav speciāli attiecināta uz patērētāju aizdevumu līgumiem. Civilkodeksa 1578. panta regulējuma pamatā esot vienlīdzīgu līgumpartneru modelis. Kā norāda Rumānijas valdība, jaunajā Civilkodeksā šāda regulējuma vairs nav, to nomainījuši īpaši noteikumi patērētāju aizdevumu līgumiem.

47. Gadījumā, ja iesniedzējtiesa, veicot pārbaudi, šajā kontekstā nonāktu pie secinājuma, ka tiesību normas mērķis nav radīt interešu līdzsvaru starp patērētājiem un komersantiem, prezumpciju varētu uzskatīt par atspēkotu. Tad satura kontroles neveikšana nebūtu pamatota.

3. Starpsecinājumi

48. No iepriekš minētā izriet, ka Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šīs direktīvas noteikumi ir jāpiemēro līguma noteikumam, kurā ir izteikts tiesību aktos paredzēts vispārējs princips, ja vien valsts likumdevējs ar attiecīgo likuma normu nav vēlējies panākt attiecīgā līguma veida pušu visu tiesību un pienākumu līdzsvarotu regulējumu. Šajā ziņā nepieciešamās pārbaudes ir jāveic valsts tiesai.

B. Par prasībām pēc "skaidri saprotamā valodā" formulēta līguma noteikuma un godprātības (otrais prejudiciālais jautājums)

49. Uzdodot savu otro jautājumu, tiesa, pirmkārt, vēlas uzzināt, vai var tikt uzskatīts, ka līguma noteikums, saskaņā ar kuru valūtas maiņas kursa risks tiek uzlikts vienīgi patērētājam, ir formulēts "skaidri saprotamā valodā" Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izpratnē, ja patērētājam nav piedāvāti nekādi aprēķini, no kuriem izrietētu, kādas sekas valūtas maiņas kursa svārstībām var būt uz veicamajiem kredīta maksājumiem. Otrkārt, tiesa vēlas noskaidrot, vai šāda veida līguma noteikums ir uzskatāms par negodprātīgu, ja augstākais pieļaujamais parādsaistību līmenis, kas ir kredītspējas novērtējuma pamatā, tiek aprēķināts, vienīgi balstoties uz līguma slēgšanas dienā spēkā esošo valūtas maiņas kursu.

50. Šis jautājums ir būtisks tikai gadījumā, ja iesniedzējtiesa secina, ka Direktīvas 93/13 piemērošanas joma ir atvērta. Tas tādēļ, ka līguma noteikuma pārbaude attiecībā uz Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktā noteikto pārskatāmības prasību paredz, ka direktīvas piemērošanas joma ir atvērta.

17 Spriedums, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819, 61. punkts).

51. Pārskatāmības prasību izpildes pārbaudei ir īpaša nozīme attiecībā uz tādiem līguma noteikumiem kā strīdīgais noteikums pamatlietā. Tas tādēļ, ka no judikatūras šajā ziņā izriet, ka līguma noteikums, saskaņā ar kuru aizdevums, kas izteikts ārvalstu valūtā, ir jāatmaksā šajā valūtā, iespējams, attiecas uz "līguma galveno priekšmetu" Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izpratnē [18]. Tomēr saskaņā ar šo normu šāda līguma noteikuma negodīguma pārbaudi vispār var veikt tikai tad, ja tas nav formulēts skaidri saprotamā valodā [19].

52. Attiecībā uz strīdīgajam noteikumam šajā lietā līdzīgiem līguma noteikumiem Tiesa jau ir izstrādājusi kritērijus, pēc kuriem jāizvērtē, vai līguma noteikums, pirmkārt, ir formulēts skaidri saprotamā valodā Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izpratnē.

53. Turklāt iesniedzējtiesai it īpaši jāpārbauda, vai patērētājs, balstoties uz komersanta sniegto informāciju, bija spējīgs izvērtēt, kā maksājumus varētu ietekmēt nopietns tās valūtas vērtības kritums, kurā viņš gūst savus ienākumus, kā arī ārvalsts procentu likmes paaugstinājums. Konkrēti, komersantam skaidri jāinformē patērētājs par to, ka, noslēdzot aizdevuma līgumu ārvalstu valūtā, viņš ir pakļauts valūtas maiņas kursa riskam, kas, iespējams, būs tam ekonomiski grūti pārvarams, ja kritīsies tās valūtas vērtība, kurā viņš gūst ienākumus [20].

54. Turklāt iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai komersants šajā ziņā patērētāju ir informējis par visiem būtiskajiem apstākļiem, kas viņam varēja būt minētajā brīdī zināmi un varēja ietekmēt vēlāko šī līguma izpildi [21]. Judikatūra šajā ziņā prasa ņemt vērā visus pamatlietas apstākļus un it īpaši bankas profesionālo pieredzi un zināšanas, kas attiecas uz iespējamām valūtas maiņas kursa svārstībām un riskiem, kuri ir raksturīgi aizņēmuma ņemšanai ārvalstu valūtā [22].

55. Kaut arī šajā kontekstā no komersanta nevar gaidīt, lai tas paredzētu vai aprēķinātu vēlāk konkrēti notikušu attiecīgās valūtas vērtības kritumu, tomēr šis apstāklis viņu neatbrīvo no pienākuma sniegt visaptverošu informāciju par valūtas maiņas kursa svārstību potenciālajiem riskiem un faktu, ka tiem ir pakļauts vienīgi kredītņēmējs.

56. Otrkārt, attiecībā uz jautājumu, vai līguma noteikums pretēji prasībai pēc godprātības rada ievērojamu nelīdzsvarotību par sliktu patērētājam, no Tiesas judikatūras izriet, ka valsts tiesai it īpaši ir jāpārbauda, vai komersants, izturoties pret patērētāju godīgi un taisnīgi, būtu varējis pamatoti sagaidīt, ka patērētājs pēc atsevišķas apspriešanās piekristu šādam līguma noteikumam [23].

57. Ņemot vērā minētos apsvērumus, godīga un taisnīga izturēšanās īpaši sevī ietver pilnvērtīgas informācijas sniegšanu patērētājam par iespējamiem riskiem. Valsts tiesas ziņā ir pārbaudīt, vai šajā gadījumā norāde uz augstāko pieļaujamo parādsaistību līmeni bija piemērota, lai slēptu riskus. Ja augstākais pieļaujamais parādsaistību līmenis tiek aprēķināts, pamatojoties uz valūtas maiņas kursu līguma slēgšanas dienā, patērētājam, ņemot vērā minētos apsvērumus, būtu jānorāda arī uz to, ka šīs robežas noteikšana neko neizsaka par to, vai viņš savas finansiālās saistības varēs izpildīt gadījumā, ja kritīsies valūtas vērtība.

18 Spriedums, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c. (C-186/16, EU:C:2017:703, 41. punkts), un rīkojums, 2018. gada 22. februāris, *Lupean* (C-119/17, nav publicēts, EU:C:2018:103, 21. punkts).

19 Skat. spriedumus, 2018. gada 20. septembris, *OTP Bank* un *OTP Faktoring* (C-51/17, EU:C:2018:750, 68. punkts), un 2019. gada 14. marts, *Dunai* (C-118/17, EU:C:2019:207, 48. punkts).

20 Spriedums, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c. (C-186/16, EU:C:2017:703, 50. punkts), un rīkojums, 2018. gada 22. februāris, *Lupean* (C-119/17, nav publicēts, EU:C:2018:103, 25. punkts).

21 Spriedums, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c. (C-186/16, EU:C:2017:703, 54. punkts), un rīkojums, 2018. gada 22. februāris, *Lupean* (C-119/17, nav publicēts, EU:C:2018:103, 27. punkts).

22 Spriedums, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c. (C-186/16, EU:C:2017:703, 56. punkts), un rīkojums, 2018. gada 22. februāris, *Lupean* (C-119/17, nav publicēts, EU:C:2018:103, 29. punkts).

23 Spriedums, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c. (C-186/16, EU:C:2017:703, 57. punkts), un rīkojums, 2018. gada 22. februāris, *Lupean* (C-119/17, nav publicēts, EU:C:2018:103, 30. punkts).

58. Ja šāda robeža ir obligāta saskaņā ar valsts tiesību normām, tas, ka novērtējums, izsniedzot aizdevumu, aprobežojas vienīgi ar statisku valūtas maiņas kursa aprēķinu, varētu pat tikt vērtēts kā šīs robežas apiešana.

59. Līdz ar to uz otro jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktā ietvertā prasība, lai ārvalstu valūtas aizdevuma līgumā, saskaņā ar kuru patērētājam jāuzņemas valūtas maiņas kursa risks, līguma noteikums būtu formulēts vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, nozīmē to, ka patērētājs tiek visaptveroši informēts par šāda noteikuma iespējami nozīmīgajām ekonomiskajām sekām attiecībā uz viņa finansiālajām saistībām. Šis nosacījums ir spēkā neatkarīgi no tā, vai līguma noslēgšanas brīdī jau bija paredzams, ka faktiski notiks attiecīgās valūtas vērtības krišanās. Šajā ziņā nepieciešamās pārbaudes ir jāveic valsts tiesai.

C. Par negodīguma konstatēšanas tiesiskajām sekām (trešais prejudiciālais jautājums)

60. Uzdodot trešo jautājumu, iesniedzējtiesa pēc būtības vēlas uzzināt, kādi secinājumi tai attiecīgi būtu jāizdara šajā situācijā, atzīstot līguma noteikumu par negodīgu, lai garantētu pilnīgu patērētāju tiesību ievērošanu.

61. Tās ieskatā, visi līdzšinējā judikatūrā sniegtie risinājumi faktiski rada nesamērīgi nelabvēlīgus apstākļus patērētājam. Iesniedzējtiesa norāda, ka atbilstīgs risinājums varētu būt valūtas maiņas kursa iesaldēšana līguma noslēgšanas brīdī. Tomēr tai ir šaubas, vai šāda rīcība nav pretrunā Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam un par to izstrādātajai judikatūrai.

62. Saskaņā ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu valsts tiesām principā ir pienākums novērst negodīga līguma noteikuma piemērošanu, saglabājot spēkā pārējās līguma daļas. Šajā ziņā Tiesa vairākkārt ir uzsvērusi, ka valsts tiesas nav pilnvarotas papildināt līgumus, koriģējot šādu noteikumu saturu [24]. Saskaņā ar judikatūru, svītrojot negodīgo noteikumu, formālais līdzsvars starp līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem tiek aizstāts ar reālu līdzsvaru, kas atjauno minēto pušu vienlīdzību [25].

63. Vienkārši svītrot negodīgo noteikumu, protams, var vienīgi ar nosacījumu, ka līgums bez tā saglabā savu jēgu. Turpretī, ja valsts tiesa, veicot pārbaudi, secina, ka nav iespējams līguma noteikumu svītrot, to neaizstājot, tai principā līgums ir jāatzīst par spēkā neesošu kopumā un jāpieņem lēmums par restitūciju [26].

64. Tomēr ir iespējami gadījumi, kad līguma atzīšana par spēkā neesošu izraisa īpaši nelabvēlīgas sekas patērētājam. Saskaņā ar Tiesas judikatūru tas īpaši var skart aizdevuma līgumus, kā tas ir šajā gadījumā. Tas tādēļ, ka tad aizdevuma līguma atcelšanas sekas principā ir tādas, ka tūlīt kļūst atmaksājama aizdevuma atlikusī daļa, kuras apmērs var pārsniegt patērētāju finansiālās iespējas [27].

24 Spriedumi, 2012. gada 14. jūnijs, *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349, 73. punkts), 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler* un *Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282, 77. punkts), un 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia* (C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 53. punkts).

25 Spriedumi, 2012. gada 14. jūnijs, *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349, 40. punkts), 2013. gada 14. marts, *Aziz* (C-415/11, EU:C:2013:164, 45. punkts), 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler* un *Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282, 80. punkts), un 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia* (C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 56. un 59. punkts).

26 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2019. gada 14. marts, *Dunai* (C-118/17, EU:C:2019:207, 48. un 52. punkts), un 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819, 44. un 45. punkts).

27 Spriedumi, 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler* un *Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282, 83. un 84. punkts), un 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia* (C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 58. punkts).

65. Šajā gadījumā valsts tiesa uzskata, ka nav iespējams noteikumu svītrot, to neaizstājot. Tomēr, pēc tiesas ieskata, arī iespēja atzīt līgumu par spēkā neesošu nav apsverama, jo tas izraisītu īpaši nelabvēlīgas sekas patērētājam. Tas tādēļ, ka pastāv bažas, ka patērētājam uzreiz būtu jāatmaksā visa aizdevuma summa. Turklāt, tā kā neatmaksātās aizdevuma summas nominālā vērtība ir izteikta Šveices frankos, atmaksa būtu jāveic pēc spēkā esošā valūtas maiņas kursa. Tādējādi patērētājs būtu sodīts divkārši.

66. Šāda veida gadījumos Tiesa līdz šim ir uzskatījusi par pieļaujamu, ka negodīgais līguma noteikums tiek aizstāts ar dispozitīvu valsts tiesību normu vai tādu regulējumu, kas ir piemērojams, ja līgumslēdzējas puses attiecīgi par to vienojas [28]. Šādas likuma normas vai regulējuma piemērošana parasti ļauj atjaunot līdzsvaru starp pušu savstarpējām tiesībām un pienākumiem [29].

67. Tomēr arī tas šajā gadījumā nebūtu risinājums. Tā iemesla dēļ, ka Civilkodeksa 1578. pants, kuru šajā ziņā iesniedzējtiesa uzskata par vienīgo atbilstošo tiesību normu, nebūtu piemērots, lai aizstātu strīdīgo noteikumu.

68. Pirmkārt, Civilkodeksa 1578. pants faktiski satura ziņā ir strīdīgajam noteikumam pēc satura identiska norma. Tādēļ nebūtu saprātīgi strīdīgo noteikumu aizstāt ar šo normu. Otrkārt, Tiesa ir nolēmusi, ka līgumu nepilnību novēršanai jebkurā gadījumā var izmantot tikai tādas likuma normas, kas atspoguļo līdzsvaru, ko valsts likumdevējs ir vēlējies izveidot starp visām noteiktu līguma pušu tiesībām un pienākumiem [30]. Tomēr Rumānijas valdība tiesas sēdē apgalvoja, ka, pieņemot Civilkodeksa 1578. pantu, likumdevēja mērķis nav bijis panākt interešu līdzsvarošanu starp patērētāju aizdevuma līguma pusēm [31].

69. No līdzšinējās judikatūras tādējādi izriet vienīgi tas, ko valsts tiesa situācijā, kāda tā ir šajā gadījumā, *nevar* darīt. Proti, tā nevar pieļaut, ka patērētājam tiek saglabāts pienākums ievērot negodīgo līguma noteikumu [32], tomēr tā arī nevar šo noteikumu aizstāt ar tādu likuma normu kā Civilkodeksa 1578. pants, ja tas nenodrošina atbilstošu interešu līdzsvaru starp komersantu un patērētāju. Turklāt tā arī nevar pielāgot līgumu, mainot negodīgā noteikuma saturu, nedz arī atzīt to par spēkā neesošu kopumā [33].

70. Judikatūra turpretim nesniedz atbildi uz jautājumu par to, ko valsts tiesa *var* darīt šādā situācijā [34].

71. Rumānijas valdība tiesas sēdē apgalvoja, ka saskaņā ar Rumānijas tiesībām tiesnesis principā ar papildu regulējumu ir pilnvarots novērst līgumu nepilnības. Šādā veidā līgums varot tikt pielāgots it īpaši gadījumos, ja izzudis darījuma pamats.

72. Šajā ziņā jānorāda – pastāvīgajā judikatūrā Tiesa uzsver, ka valsts tiesai, kas ir atzinusi līguma noteikumu par negodīgu, ir jāņem vērā visas sekas, kas atbilstoši valsts tiesībām izriet no šāda konstatējuma, lai pārliecinātos, ka patērētājam minētais noteikums nav saistošs [35].

28 Skat. spriedumus, 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler* un *Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282, 80. punkts), 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia* (C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 56. un 59. punkts), un 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819, 58. punkts).

29 Spriedumi, 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler* un *Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282, 82. punkts), un 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia* (C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 57. punkts).

30 Spriedums, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819, 60. punkts).

31 Šajā nozīmē skat. jau šo secinājumu 43. un 46. punktu un spriedumu, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819, 61. punkts).

32 Spriedums, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819, 68. punkts).

33 Spriedums, 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia* (C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 55. un 56. punkts).

34 To it īpaši parāda spriedums, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819).

35 Spriedumi, 2012. gada 15. marts, *Pereničová* un *Perenič* (C-453/10, EU:C:2012:144, 30. punkts), 2013. gada 30. maijs, *Jőrös* (C-397/11, EU:C:2013:340, 48. punkts), un 2016. gada 21. aprīlis, *Radlinger* un *Radlingerová* (C-377/14, EU:C:2016:283, 101. punkts).

73. Šajā kontekstā situācijā, kāda tā ir šajā gadījumā, vienīgi pamatojoties uz vienas līgumslēdzējas puses patērētāja statusu, ar papildu regulējumu, kas atjauno līdzsvaru starp pušu savstarpējām tiesībām un pienākumiem, valsts tiesai nevar aizliegt novērst līguma nepilnības, kas rodas, svītrojot negodīgo noteikumu. Valsts tiesas ieskatā, to varētu panākt, iesaldējot valūtas maiņas kursu līguma slēgšanas brīdī.

74. Kā es to izklāstīšu turpinājumā, situācijā, kāda tā ir šajā gadījumā, negodīgā noteikuma aizvietošanu neliedz ne Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts, ne par šo tiesību aktu izstrādātā judikatūra.

75. Šajā ziņā vispirms ir jāatgādina, ka nolēmums lietā *Banco Español de Crédito* [36], kas iezīmē sākumpunktu judikatūrai par aizliegumu tiesnesim pielāgot līgumus, attiecas uz lietu, kur līgums varēja tikt saglabāts arī bez negodīgā noteikuma. Attiecībā uz šo gadījumu Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā skaidri ir noteikts, ka līguma noteikums vienkārši nav jāpiemēro. No minētā izriet, ka šādā gadījumā nekādām citām tiesiskajām sekām nav vietas.

76. Turklāt jānorāda, ka aizliegums pielāgot līgumu judikatūrā tiek pamatots ar to, ka, dodot iespēju pielāgot līgumu, attiecībā uz komersantiem izzustu preventīvais efekts tam, ka negodīgi līguma noteikumi vienkārši nav spēkā. Šajos apstākļos komersanti pieliktu visas pūles, lai varētu arī turpmāk piemērot attiecīgos līguma noteikumus, ja viņiem būtu jābaidās vienīgi, ka tiesa var pielāgot līgumu nepieciešamajā apjomā [37]. Tas ir pretrunā Direktīvas 93/13 7. panta 1. punkta ilgtermiņa mērķim izbeigt negodīgu noteikumu iekļaušanu līgumos.

77. Tomēr situācijā, kāda tā ir šajā gadījumā, šī argumentācija nepārliecina.

78. Pirmkārt, tiesnesim šajā situācijā ir jānodrošina tas, ka līguma noteikums tiek svītrots, un radusies līguma nepilnība jānovērš ar regulējumu, ar kuru tiek panākts interešu līdzsvars. Tādējādi runa nav par to, ka līguma noteikums interpretācijas ceļā būtu jāsašaurina līdz apjomam, kurā tam vēl ir pieņemams saturs, rezultātā vienalga vēl pēc iespējas ievērojot komersantu intereses. Tomēr tieši šāda veida rīcību iesniedzējtiesas bija iecerējušas tajās lietās, kurās Tiesa līdzšinējā praksē bija noraidījusi līguma pielāgošanu [38]. Visos šajos gadījumos tiesnesis vēlējās saglabāt negodīgo noteikumu vai nu daļēji, vai arī attiecībā uz noteiktām situācijām.

79. Šajā situācijā tiesai tieši pretēji pienācīgi ir jāņem vērā nepieciešamība īpaši aizsargāt patērētāju. Tā vietā, lai vienpusēji vadītos no iepriekš formulētu noteikumu lietotāja faktiskās gribas, tiesnesis nosaka, par ko puses būtu varējušas godīgi vienoties [39]. Tādējādi līgumslēdzēju pušu tiesību un pienākumu formālais līdzsvars tiek aizstāts ar reālu līdzsvaru, atjaunojot šo tiesību un pienākumu vienlīdzību. Tomēr tieši tā saskaņā ar judikatūru ir Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta regulējuma jēga un mērķis [40].

36 Spriedums, 2012. gada 14. jūnijs (C-618/10, EU:C:2012:349).

37 Spriedums, 2012. gada 14. jūnijs, *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349, 69. punkts), 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler* un *Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282, 79. punkts), un 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia* (C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 54. punkts).

38 Spriedumi, 2012. gada 14. jūnijs, *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349), un 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia* (C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250), un rīkojums, 2019. gada 24. oktobris, *Topaz* (C-211/17, nav publicēts, EU:C:2019:906).

39 Par šo kritēriju skat. spriedumus, 2013. gada 14. marts, *Aziz* (C-415/11, EU:C:2013:164, 68. un 69. punkts), un 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c. (C-186/16, EU:C:2017:703, 57. punkts), kā arī rīkojumu, 2018. gada 22. februāris, *Lupean* (C-119/17, nav publicēts, EU:C:2018:103, 30. punkts).

40 Šajā nozīmē skat. jau šo secinājumu 62. punktu.

80. Otrkārt, jākonstatē, ka vienīgā iespējamā alternatīva, proti, atzīt līgumu par spēkā neesošu kopumā, vienpusēji sodītu patērētāju. Turklāt vēl joprojām būtu īstenots līguma noteikuma mērķis uzvelt valūtas maiņas kursa risku patērētājam [41]. Līdz ar to, atzīstot līgumu par spēkā neesošu kopumā, nebūtu panākts preventīvs efekts attiecībā uz aizdevuma devēju, lai tas turpmāk savos piedāvātajos līgumos neiekļautu šādus noteikumus [42].

81. Tādējādi jāatzīst, ka, izvēloties vienīgo iespējamo alternatīvu līguma pielāgošanai, tas ir, līguma atzīšanu par spēkā neesošu, netiek garantēts preventīvais efekts. Tātad faktu, ka varbūtēji netiek panākts preventīvs efekts, vienlaikus nevar izmantot kā argumentu pret līguma pielāgošanu. Vēl jo vairāk – līgums, kas ir pielāgots, ievērojot patērētāja intereses, attiecībā uz komersantu, visticamāk, tiešām varētu izraisīt preventīvu efektu [43].

82. Visbeidzot, kategoriski noraidot valsts tiesneša pilnvaras novērst līgumu nepilnības, varētu rasties situācija, kad patērētāji valstu tiesību sistēmās, kas principā atzīst šādas pilnvaras, tiktu nostādīti neizdevīgākā stāvoklī nekā citas līgumslēdzējas puses. Tas tādēļ, ka situācijā, kāda tā ir šajā gadījumā, valsts tiesai, pamatojoties uz to, ka viena puse ir patērētājs, būtu pienākums atzīt līgumu par spēkā neesošu ar visām no tā izrietošajām minētajām negatīvajām sekām, kamēr ārpus patērētāju tiesību jomas tai ar papildu regulējumu pastāvētu iespēja panākt atbilstošu interešu līdzsvarošanu. Šāds risinājums nevar būt vēlams ne no vienlīdzīgas attieksmes, ne arī no patērētāju tiesību aizsardzības viedokļa.

83. Taču šis risinājums no saturiskā viedokļa atbilst rezultātam, pie kura Tiesa ir nonākusi lietā *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia* [44].

84. Tiesa gan šajā lietā savā spriedumā uzsver, ka valsts tiesa nevarot negodīgu noteikumu saglabāt daļēji [45]. Līdz ar to tas tiek sašaurināts līdz apjomam, kurā tam vēl ir pieņemams saturs, kā rezultātā vienpusēji būtu ņemtas vērā komersanta intereses [46]. Tomēr tā nosprieda, ka tiesa negodīgā noteikuma vietā varot piemērot likuma normu, kas stājusies spēkā jau pēc līguma noslēgšanas [47]. Tomēr galu galā tas neesot nekas cits kā tiesneša veikta tādas līguma nepilnības novēršana, kas radusies negodīga noteikuma svītrošanas rezultātā.

85. Līdz ar to situācijā, kāda tā ir šajā gadījumā, Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un par to izstrādātā judikatūra nav pretrunā šādam tiesneša pilnvarojumam.

86. Noslēgumā šajā kontekstā vēl jānorāda, ka valsts tiesas uzdevums ir izvērtēt, ar kādu regulējumu var panākt atbilstošu interešu līdzsvarošanu. Iepriekš minētie apsvērumi parāda, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam ir nozīme gan patērētāju aizsardzības, gan arī sankciju aspektā. Tomēr Tiesa vienlaikus arī uzsver reālā līdzsvara nepieciešamību. Tas nozīmē, ka, ievērojot visus konkrētajai lietai nozīmīgos apstākļus, regulējumam ir jābūt samērīgam.

41 Šajā nozīmē skat. iepriekš šo secinājumu 65. punktu.

42 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler* un *Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282, 83. un 84. punkts), un 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia* (C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 58. punkts).

43 Šajā nozīmē skat. šo secinājumu 78. un 79. punktu.

44 Spriedums, 2019. gada 26. marts (C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250).

45 Spriedums, 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia* (C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 55. punkts).

46 Šajā nozīmē skat. iepriekš šo secinājumu 78. punktu.

47 Spriedums, 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia* (C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 59. punkts).

87. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, es secinu, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā valsts tiesai nav liegts svītrot negodīgu noteikumu un to aizstāt ar papildu regulējumu, kas formālo līdzsvaru starp līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem aizstāj ar reālu līdzsvar un kas līdz ar to atjauno minēto pušu vienlīdzību, ja:

– pēc negodīgā noteikuma svītrošanas, to neaizstājot, attiecīgais līgums nevar tikt saglabāts,

– līguma atzīšana par spēkā neesošu izraisītu īpaši nelabvēlīgas sekas patērētājam un

– valsts tiesībās nav dispozitīvas tiesību normas vai tāda regulējuma, ar kuru varētu aizstāt svītroto līguma noteikumu un kurš būtu piemērojams, ja attiecīgā līguma puses atbilstoši par to vienotos.

VI. Secinājumi

88. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos argumentus, iesaku Tiesai uz *Curtea de Apel Cluj* (Klužas apelācijas tiesa, Rumānija) lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbildēt šādi:

1. Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šīs direktīvas noteikumi ir jāpiemēro līguma noteikumam, kurā ir izteikts tiesību aktos paredzēts vispārējs princips, ja vien valsts likumdevējs ar attiecīgo likuma normu nav vēlējies panākt attiecīgā līguma veida pušu visu tiesību un pienākumu līdzsvarotu regulējumu. Šajā ziņā nepieciešamās pārbaudes ir jāveic valsts tiesai.

2. Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktā ietvertā prasība, lai ārvalstu valūtas aizdevuma līgumā, saskaņā ar kuru patērētājam jāuzņemas valūtas maiņas kursa risks, līguma noteikums būtu formulēts vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, nozīmē to, ka patērētājs tiek visaptveroši informēts par šāda noteikuma iespējami nozīmīgajām ekonomiskajām sekām attiecībā uz viņa finansiālajām saistībām. Šis nosacījums ir spēkā neatkarīgi no tā, vai līguma noslēgšanas brīdī jau bija paredzams, ka faktiski notiks attiecīgās valūtas vērtības krišanās. Šajā ziņā nepieciešamās pārbaudes ir jāveic valsts tiesai.

3. Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai nav liegts svītrot negodīgu noteikumu un to aizstāt ar papildu regulējumu, kas formālo līdzsvaru starp līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem aizstāj ar reālu līdzsvaru, kurš atjauno minēto pušu vienlīdzību, ja, *pirmkārt*, pēc negodīgā noteikuma svītrošanas, to neaizstājot, attiecīgais līgums nevar tikt saglabāts, *otrkārt*, līguma atzīšana par spēkā neesošu izraisītu īpaši nelabvēlīgas sekas patērētājam un, *treškārt*, valsts tiesībās nav dispozitīvas tiesību normas vai tāda regulējuma, ar kuru varētu aizstāt svītroto līguma noteikumu un kurš būtu piemērojams, ja attiecīgā līguma puses atbilstoši par to vienotos.